

**แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล
เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัด
พิจิตร**

Guidelines for Promoting the Participation of Morals Teaching Monks in
Panca-sila and Panca-dhamma Development of Primary School
Students in Schools of Na Rang District, Phichit Province

พระอธิการเกียรติศักดิ์ กตทีโป¹ วรกฤต เดือนช้าง² และปฏิธรรม สำเนียง³
Phra Klattsak Katatepro, Worrakrit Thuenchang and Patitham Samniang

Received: January 26, 2022

Revised: April 25, 2022

Accepted: May 05, 2022

DOI: 10.14456/jra.2022.105

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม 2) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 รูป/คน การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 1.1) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติดี 1.2) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนเยาวชนให้รักษาศีล 1.3) สภาพการมีส่วนร่วมในการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม 1.4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสอนให้เยาวชนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรม 1.5) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม และ 2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพิจิตร; Phichit Provincial Office of Buddhism

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: pn_biker@hotmail.com, Tel. 099-3856661

พระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 2.1) ผู้บริหารควรส่งเสริมการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ 2.2) ผู้บริหารควรส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กที่ดี ให้เกลียดชั่ว กลัวบาป 2.3) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี 2.4) ผู้บริหารควรส่งเสริมอบรมสั่งสอนของเด็กคุณและโทษของครอบครัวที่แตกแยก และ 2.5) ผู้บริหารควรส่งเสริมความสำคัญกับการส่งเสริมศีลธรรม ตามกตिका กฎเกณฑ์ของสังคม ที่วางไว้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, การมีส่วนร่วม, การพัฒนา, เบญจศีล เบญจธรรม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions of promoting participation of morals teaching monks; 2) to propose guidelines for promoting participation of morals teaching monks in Panca-sila and Panca-dhamma development of primary school students in schools of Na Rang District, Phichit Province. It was a qualitative research. Data were collected by using an interview form with 16 key informants and a focus group was conducted with 7 experts using content analysis techniques. The results of the research showed that 1) the participation conditions of morals teaching monks in Panca-sila and Panca-dhamma development of primary school students in schools of Na Rang District, Phichit Province consisted of 1.1) the participation conditions in precepts leadership and being a role model of good behavior, 1.2) the participation conditions in teaching youth to keep the precepts, 1.3) the participation conditions in encouraging youth to recognize the importance of conduct in accordance with Panca-sila and Panca-dhamma, 1.4) the participation conditions in teaching youth to understand the details of morality, 1.5) the participation conditions in promoting youths to have social awareness by being a conscience cultivator to consider the benefits of society; and 2) guidelines for promoting participation of morals teaching monks consisted of 2.1) the administrators should promote the application of moral principles in their lives because Dharma is virtuous , valuable and useful, 2.2) the administrators should promote good mental health of children to hate evil and to fear sin, 2.3) the administrators should promote them to have the skills to work together, 2.4) the administrators should promote children to recognize the advantages and disadvantages of broken families, and 2.5) the administrators should promote the importance of

promoting morality in accordance with the rules and regulations of the society that were placed for order.

Keywords: Guidelines for Promoting, Participation, Development, Panca-sila and Panca-dhamma

บทนำ

พระสอนศีลธรรมในสภาวะโลกยุคนิวนอร์มอลมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วความปกติใหม่ กำลังเป็นคำพาดหัวยอดนิยมบนโลกออนไลน์ การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหลากหลายมิติของคนทั่วโลก ตั้งแต่การทำงาน การรักษาสุขภาพ แม้แต่การศึกษาเองก็ต้องเผชิญกับภาวะของการปรับตัวครั้งใหญ่เช่นเดียวกัน และการเรียนรู้แบบออนไลน์กำลังจะกลายเป็นความปกติใหม่ของสังคมไทยมากขึ้น และการเรียนรู้แบบออนไลน์ก็ไม่ใช่แค่การสอนผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มเท่านั้น แต่การเรียนรู้วิถีใหม่นี้ยังมีอีกหลายมิติให้เราต้องทำความเข้าใจ (กิริติ ศรีวิเชียร, 2562) อีกทั้งพัฒนาการความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในการสื่อสารในยุคนิวนอร์มอล มนุษย์สามารถรับข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ วีซีดี (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตลอดจนการค้นหาข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตรวมถึงการแพร่ระบาดของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทยทำให้นักเรียน (จิตรา วสุวานิช, 2562) ซึ่งเป็นเยาวชนของชาติได้รับและนำไปปฏิบัติโดยไม่แยกแยะ ว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิด ทำให้พฤติกรรมการเล่นแบบจนทำให้เกิดปัญหาการขาดเบญจศีล เบญจธรรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2561) และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมายและยังพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเรียนเพื่อสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรมจึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม ดังนั้นสิ่งที่ต้องพัฒนาเป็นอันดับแรก คือ ต้องเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพแต่คนจะมีคุณภาพได้นั้นก็ต้องมีเบญจศีล เบญจธรรม ในการครองตนให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้คู่เบญจศีล เบญจธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขจากทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสังคมไทยใน 20 ปีข้างหน้า (ถวิล อนุรักษ์, 2560) โดยนำความคิดของทุกภาคส่วนในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ระดับอนุภาค ระดับชาติ มาสังเคราะห์เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบให้เกิดเป็น “วิสัยทัศน์ร่วม” ที่สังคมไทยยอมรับร่วมกันโดยคำนึงถึง

ภาพรวมการพัฒนาที่ผ่านมาสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ (จุฑามาศ สนิทดี, 2560) เพื่อนำไปสู่สังคมไทยที่พึงประสงค์พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างคุณค่าที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างไรก็ตามการพัฒนาที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดทุนทางสังคมและเศรษฐกิจหลายประการซึ่งเป็น “จุดแข็ง” ของประเทศที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางพื้นฐานให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญทั้งทางสังคม การเมือง การบริหารภาครัฐและการกระจายอำนาจขณะที่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและพลังท้องถิ่นชุมชนเข้มแข็งมากขึ้น สื่อต่าง ๆ มีเสรีภาพมากขึ้นเอื้อต่อการเติบโตของประชาธิปไตยการป้องกันการทุจริตประพฤตินิยมชอบและการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยทั้งจุดแข็งของฐานการผลิตการเกษตรที่หลากหลาย (ชัยพร วิชชาวุธ และ อีรพร อูวรรณโณ, 2560) มีศักยภาพเป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก พร้อมทั้งมีธุรกิจบริการที่มีความเชี่ยวชาญมีเอกลักษณ์ความเป็นไทยมีวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นรวมทั้งมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมเป็นปึกแผ่นและมีสถาบันหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (บรรเทา กิตติศักดิ์, 2560) ซึ่งจะช่วยให้เป็นภูมิคุ้มกันที่สำคัญในการลดความเสี่ยงจากกระแสสินวิธรรมา ยุคที่โลกยังหาความสงบไม่เจอกับไวรัสที่ยังไม่หยุดสร้างปัญหา กับพระสอนศีลธรรม ในพิจิตร ระบบการศึกษายังไม่สามารถพัฒนาจิตใจของผู้เรียนให้เป็นคนดีได้ หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ ทั้งด้านความรู้และการปลูกฝังเบญจศีล เบญจธรรม (พระราชวรมนูณี (ประยูรช ษิต) ปยุตโต, 2561) ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป วัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรมหลายวัดได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเกณฑ์โรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในวัดเพื่อการศึกษาตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการแก่เด็กและเยาวชนได้ตั้งโรงเรียน นักรธรรม บาลี โรงเรียนสามัญ โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ประเทศไทยเป็นจำนวนไม่น้อยได้เคยบวชเรียนในพระพุทธศาสนา ได้เคยเป็นลูกศิษย์วัดได้รับการสั่งสอนจากพระสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์ ครู อาจารย์ จึงทำให้ได้รับความสุข ความเจริญก้าวหน้า ได้ทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติเป็นอเนกประการ (พระครูอุทัยปัญญาคุณ (ปัญญา สุขโม), 2559)

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลในด้านการจัดการศึกษาการพัฒนานักเรียน เยาวชน ให้มีความรู้และเบญจศีล เบญจธรรม การประยุกต์ใช้หลักการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนในสถานศึกษาใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นตัวแบบทางเบญจศีล เบญจธรรม 2) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน 3) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ 4) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังเบญจศีล เบญจธรรม และ 5) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกของเยาวชนต่อสังคมเริ่มตั้งแต่เยาว์วัยให้ความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอาใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทยกระบวนการการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรม และความสงบร่มเย็นทางจิตใจควบคู่กับการเร่งรัดการปฏิรูป ได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร โดยการสัมภาษณ์ (In depth Interview) จึงได้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 16 รูป/คน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร และสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน และครู ซึ่งท่านเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ด้านหลักการมีส่วนร่วมเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานการศึกษา และท่านเหล่านั้นมีความรู้ตั้งแต่ระดับปริญญาโท ถือได้ว่าเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อมูลในหลักการมีส่วนร่วมและหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัยอย่างละเอียดแล้วบันทึกข้อมูลตามการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามกรอบแนวความคิดการวิจัยที่ได้วางไว้ แล้วนำข้อมูลสำคัญเหล่านั้นไปสรุปวิเคราะห์ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล ได้แก่ นำหลักสำคัญในเนื้อหาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏตามนัยที่ได้วางไว้ แล้วสรุปนัยสำคัญเหล่านั้นตามกรอบแนวความคิดในการวิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ให้สอดคล้องกับโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นต้นแบบทางเบญจศีล เบญจธรรม ด้าน

การเป็นผู้อบรมสั่งสอน ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม และด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกของเยาวชนต่อสังคม

ระยะที่ 2 เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จึงได้สนทนาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ 7 รูป/คน ในการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เก็บรวบรวมข้อมูล อย่างละเอียดแล้วบันทึกข้อมูลตามการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามกรอบแนวความคิดการวิจัยที่ได้วางไว้ แล้วนำข้อมูลสำคัญเหล่านั้นไปสรุปวิเคราะห์ การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล ได้แก่ นำหลักสำคัญในเนื้อหาข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาแนวคิดที่ปรากฏตามนัยที่ได้วางไว้ แล้วสรุปนัยสำคัญ ๆ เหล่านั้นตามกรอบแนวความคิดในการวิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ หลักการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ของนักเรียนประถมศึกษา ในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเป็นตัวแบบทางเบญจศีล เบญจธรรม สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติดี สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนเยาวชนให้รักษาศีล สภาพการมีส่วนร่วมในการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม สภาพการมีส่วนร่วมในการสอนให้เยาวชนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรม สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม คือ บทบาทของพระสอนศีลธรรมในการเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติดีปฏิบัติชอบแก่เยาวชน ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านการเป็นตัวแบบทางเบญจศีล เบญจธรรม ให้มีชั่วโมงเรียนมากขึ้น การเรียนการสอน พร้อมสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และวันสำคัญ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ควรส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กที่ดี ให้เกลียดชั่ว กลัวบาป พระสอนศีลธรรมควรที่จะต้องให้ครูเป็นแบบอย่างและให้อบรมนักเรียนประพฤติปฏิบัติเป็นประจำ ควรอบรมสั่งสอนของเด็กบางคนนั้น

อาจจะไม่จดจำเหมือนกันทุกคน คนที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้วย ควรส่งเสริมให้มีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี พระสอนศีลธรรมเพิ่มระยะเวลาให้เหมาะสม ควรเพิ่มสื่อและนวัตกรรมให้มากขึ้น จัดกิจกรรมให้เด็กมีความสนใจและกระตุ้นนักเรียนให้มีส่วนร่วม ควรใช้สื่อประกอบ ควรเน้นความเกิดปลูกฝังเป็นนิสัยควรส่งเสริมอบรมสั่งสอนของเด็กคุณและโทษของครอบครัวที่แตกแยก ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ปลูกฝังให้การเรียนปฏิบัติ ตามหลัก มีจิตใจเมตตา กรุณา คิดดี ทำดี พุทธดี รู้จักบาป บุญ คุณ นำไปใช้ในชีวิตและเป็นต้นแบบได้ ควรส่งเสริมความสำคัญกับการส่งเสริมศีลธรรม ตามกติกา กฎเกณฑ์ของสังคม ที่วางไว้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกของเยาวชนต่อสังคม เตือนให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและเป็นผู้มีความกตัญญูทศเวท การนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ของนักเรียนประถมศึกษาในสถานศึกษา อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 1.1) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติ สอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา มั่นชำนาญ (2557) พบว่า ผู้นำต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบบุคลิกภาพดี มีความริเริ่มและรู้จักปรับปรุงแก้ไข แนะนำส่งเสริมในเรื่อง ควรปฏิบัติตน และสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้นแบบทางการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ให้กับนักเรียนได้ อบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มีการเตือนสติให้นักเรียน รู้จักมีปฏิบัติดี 1.2) สภาพการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้อบรมสั่งสอนเยาวชนให้รักชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ จูแวน (2559) พบว่า การปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการวางแผนการศึกษา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและแจ้งข่าวให้ชุมชนรับทราบเพื่อจะได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุมวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ควรมีการสำรวจความต้องการด้านทรัพยากรที่จะสนับสนุนโรงเรียน ด้านการประสานงาน ควรมีการประสานงานอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว และด้านการประเมินผล พร้อมทั้งสร้างสัมพันธ์ชุมชนที่ดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน 1.3) สภาพการมีส่วนในการกระตุ้นเตือนให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม 1.4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสอนให้เยาวชนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรม และ 1.5) สภาพการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคม ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา มัชบรรดิษ (2559) พบว่า ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย 2.1) ควรส่งเสริมการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ธวัชชัย สมุตโต (ม่วงไหมทอง) (2564) พบว่า

ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ควรมาส่งเสริมความรู้ ความสามารถของพระสอนศีลธรรมให้มีความสามารถในการประยุกต์หัวข้อธรรมที่สอนให้เชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 2.2) ควรส่งเสริมสุขภาพจิตเด็กที่ดี ให้เกลียดชัง กลัวบาป 2.3) ควรส่งเสริมให้มีทักษะในการทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนวนวิไช) (2561) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการจะต้องมีการถ่ายทอดกระบวนการบริหารจัดการสู่บุคลากรทุกระดับ ประสานความร่วมมือในด้านต่าง ๆ และเร่งพัฒนาเครือข่าย 2.4) ควรส่งเสริมการอบรมสั่งสอนของเด็กคุณและโทษของครอบครัวที่แตกแยก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระพุทธระกูล พุทธรักษาโต และคณะ (2555) พบว่า บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ประการหนึ่ง คือ การเป็นที่พึ่งทางจิตใจ การที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็เท่ากับว่าท่านได้ทำหน้าที่ในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และ 2.5) ควรส่งเสริมการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศีลธรรม ตามกตีกา กฎเกณฑ์ของสังคม ที่วางไว้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระหงษ์ทอง กตธมโม (ชาธิพร) (2558) พบว่า พระสอนศีลธรรมไม่ได้อยู่ภายใต้กฎระเบียบของสถานศึกษาเหมือนบุคลากรครูทั่วไป ไม่ได้กำหนดให้พระสอนศีลธรรมต้องทำแผนการสอน ไม่ได้อบรมถวายความรู้ให้แก่พระสอนศีลธรรมจึงไม่ได้รับการนิเทศติดตามการสอน ทั้งนี้จึงควรส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบที่ทางโรงเรียนกำหนด

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ธรรม ในการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม

พระสงฆ์ธรรมมีส่วนให้ความรู้กับเด็ก เสริมสร้างเบญจศีล เบญจธรรม เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติตน และประพฤติดี ให้ความรู้และสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้ ในการกระทำดี ประพฤติดี แนะนำส่งเสริมในเรื่อง ควรปฏิบัติตน และสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวัน เป็นต้นแบบทางการพัฒนาเบญจศีล เบญจธรรม ให้กับนักเรียนได้ อบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มีการเตือนสติให้นักเรียน รู้จักมีปฏิบัติดี สร้างความน่าสนใจ ปลูกจิตสำนึกให้กับนักเรียนบ่อย ๆ มาสอนและให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รักษาศีล ให้ความเคารพผู้ที่อาวุโส สุขภาพเรียบร้อย ชี้ให้เห็นความสำคัญของเบญจศีล เบญจธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ผู้เรียน พัฒนาบุคลิกภาพ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้สื่อต่างในการให้ความรู้ มีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้รอบรู้ ทันสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ข้อมูลในการเตือนสติ เป็นตัวอย่างที่ดี มีการฝึกให้นักเรียนรวมกันทำงานเป็นหมู่คณะ

เดือนให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าและเป็นผู้มีความกตัญญูทวเที่ การนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต พระสอนศีลธรรม เป็นตัวอย่างที่ดี มีการฝึกให้นักเรียนรวมกันทำงานเป็นหมู่คณะปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนเสียสละตนเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และคณะพระสอนศีลธรรมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีชั่วโมงเรียนมากขึ้น การเรียนการสอนพร้อมสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ สนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม และวันสำคัญต่าง ๆ มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา สอนตรงตามหลักพระพุทธศาสนา และบูรณาการพร้อมปฏิบัติลงมือทำยึดหลัก ศีล 5 ในการปฏิบัติ

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ควรศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนทุนการศึกษาให้กับนักเรียน อบรมสั่งสอน และจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมของนักเรียน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

3. ผู้บริหารควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อรับผิดชอบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้รอบรู้ ทันสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อใช้ข้อมูลในการเตือนสติ เป็นตัวอย่างที่ดี มีการฝึกให้นักเรียนรวมกันทำงานเป็นหมู่คณะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารควรให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปรับปรุง และพัฒนา นำผลการวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือ ของชุมชน และคณะพระสอนศีลธรรม ควรใช้ความเป็นกันเองในการพูดคุย ยอมรับความคิดของผู้อื่นให้เห็นเป็นตัวอย่างในการแสดงออก ต่อสังคมควรช่วยกันแนะนำทั้งในบ้านและโรงเรียน อยู่ร่วมกันแล้วสังคมอยู่เป็นสุข

2. ผู้บริหารควรให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นำผลการวิจัยไปจัดทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาการศึกษา กระบวนการศึกษา กระบวนการบริหาร กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการปลูกฝังเบญจศีล เบญจธรรม

3. ผู้บริหารควรให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านของธรรมะในชีวิตประจำวันให้กับนักเรียน ได้ให้ความรู้อบรมนักเรียนให้เป็นผู้ไม่ประมาดประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังเบญจศีล เบญจธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กิริติ ศรีวิเชียร. (2562). *การจัดจริยศึกษาในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จิตรา วสุวานิช. (2562). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑามาศ สนิทดี. (2560). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4*. (การศึกษาอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชัยพร วิชชาวุธและธีรพร อูวรรณโณ. (2560). *แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม ใน ความรู้คู่คุณธรรมรวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิล อรัญเวศ. (2560). *นักบริหารมืออาชีพ: ในยุคเขตพื้นที่การศึกษา*. *วารสารการศึกษา*, 4(2), 17-19.
- นิตยา มั่นชานาญ. (2557). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเขาสมิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดรสด*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรเทา กิตติศักดิ์. (2560). *จริยธรรมทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ ฉนพิชโช). (2561). *การบริหารจัดการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนแบบ 8R Model*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา). วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระครูสมุห์ธวัชชัย สมุตโต (ม่วงไหมทอง). (2564). *การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมบ้านน้ำพุ อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”*. (น. 1061-1073). ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยปัญญาคุณ (ปัญญา สุขโม). (2559). *การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในสถานศึกษาดำบลหนองแก จังหวัดอุทัยธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2561). *พุทธวิถีในการสอน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระพุทระกูล พุทธรกุขิต และคณะ. (2555). บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดศูนย์ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์. โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตโต). (2561). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระหงษ์ทอง กตธมโม (ชาธิพร). (2558). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 4(1), 265-276.
- พัชรินทร์ จูแวน. (2549). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านบ่อหลวง อำเภอฮอดจังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพัตรา มัชบรรดิษ. (2559). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการศึกษาตามหลักสารณียธรรม 6 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.